

Inrichtingsplan erf en omgeving boerderij 'De Reesthorst'

Schiphorsterweg 5/7 te De Schiphorst (gemeente Meppel)

Aanleiding en doel

Stichting Het Drentse Landschap werkt samen met Stichting Bosch en Vaart bij het behoud, de bescherming en het herstel van natuur en erfgoed in Drenthe. Enkele jaren geleden heeft Dhr. Battjes van Stichting Bosch en Vaart het eigendom verworven van een gebied van circa 30 hectare in het Reestdal, in het buurtschap De Schiphorst nabij Meppel. Van dit gebied maakt deel uit een rijksmonumentale boerderij met erf, gelegen aan de Schiphorsterweg 5/7.

In de vorm van gedelegeerd opdrachtgeverschap verzorgt Het Drentse Landschap namens de eigenaar de planvorming en de begeleiding van de restauratie van de boerderij. In de plannen is ook de ontwikkeling van een nieuwe schuurwoning opgenomen, welke mogelijk wordt gemaakt vanuit de ruimte-voor-ruimte regeling.

Voor de ontwikkeling van de nieuwbouwwoning is een bestemmingsplanwijziging vereist. Deze bestemmingsplanwijziging wordt door bureau Bügel Hajema verzorgd. Ten behoeve van de bestemmingsplanwijziging is een inrichtingsplan voor het erf vereist. Omdat het erf onderdeel uitmaakt van een groter gebied, dat net als de boerderij naar historische referenties wordt hersteld, is het zinvol om voor het grotere geheel een integraal inrichtingsplan op te stellen. Boerderij, erf en omgeving vormen tenslotte een ensemble, waarvan het geheel meer is dan de som der delen.

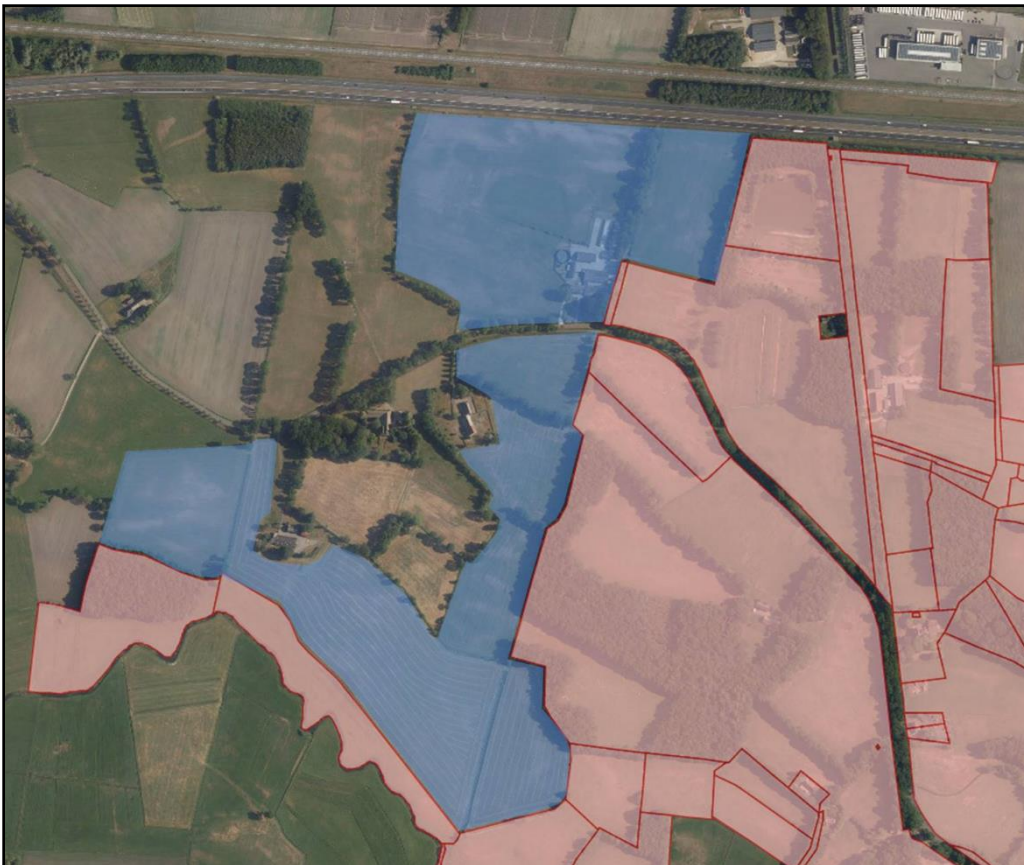
Het inrichtingsplan is opgesteld door medewerkers René Oosterhuis en Frank van der Velden van Het Drentse Landschap, in samenwerking met DAAD architecten. René Oosterhuis is beleidsmedewerker en specialist op het gebied van natuur en landschap, Frank van der Velden is teamhoofd monumenten & erven en specialist op het gebied van zowel het gebouwde als het groene erfgoed.

Context

Stichting Het Drentse Landschap heeft in de omgeving van De Schiphorst zo'n 125 hectare natuur in bezit en beheer. Het is een afwisselend landschap met natte hooilanden langs De Reest, op de hogere en drogere delen graslanden, enkele akkers en bos. Tot het gebied behoort ook De Havixhorst, een landgoed met een havezate met bijgebouwen, tuin, gracht en omliggend bos.

Het eigendom van dhr. Battjes ligt ten westen van het landgoed De Havixhorst en beslaat een oppervlakte van circa 30 hectare (zie figuur 1). De eigenaar heeft de wens om het terrein in te richten met meer ruimte voor natuurwaarden en aandacht voor het historische landschap.

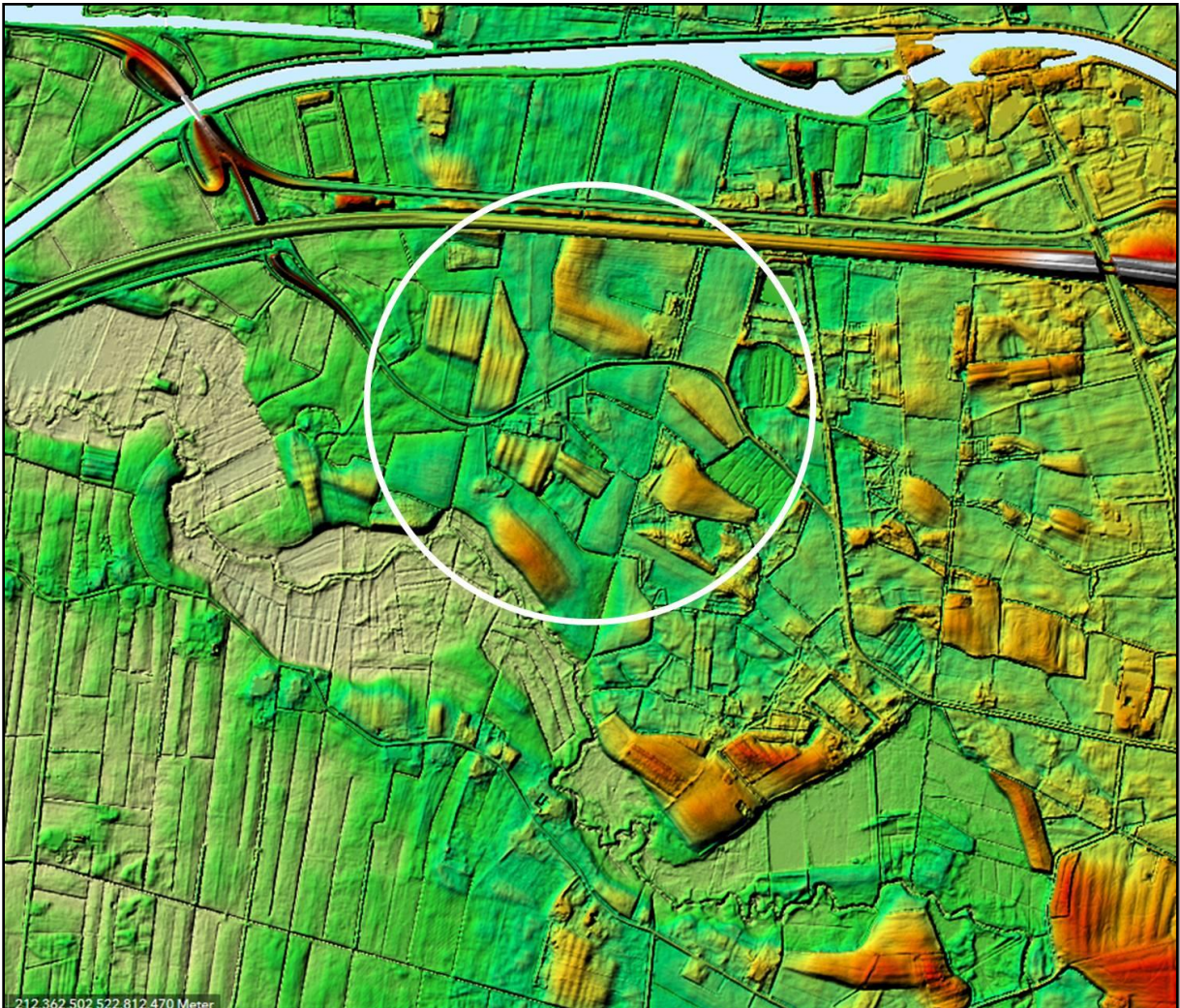
Het inrichtingsplan heeft betrekking op het gebied ten noorden van de Schiphorsterweg, waar de boerderij is gelegen. In onderstaande figuur gaat het dan om het gebied dat aan de noordzijde begrensd wordt door de snelweg en aan de zuidzijde door de Schiphorsterweg, die dwars door het gebied slingert.

Figuur 1: Eigendom: blauw dhr. Battjes, rood Stichting Het Drentse Landschap.

Hoogteligging

Het gebied (zie figuur 2) ligt ongeveer 1.6-1.85 meter boven N.A.P. De hoger gelegen delen hebben een hoogte van 2.5-3.5 meter boven NAP. De Reest stroomt door een laagte. Hier is het hoogtepunt ongeveer 0,75 meter boven N.A.P.

Figuur 2: Hoogtekaart van de ruime omgeving (groen is laag, rood is hoog).

Historisch landgebruik

De omgeving van het plangebied kent een bewoningsgeschiedenis die ver teruggaat in de tijd. Al in de 14^e eeuw wordt in een geschrift melding gemaakt van een versterkt huis of steenhuis met toen nog de naam Havehorst. Rond 1850 is het gehele gebied al verdeeld in veelal kleine percelen grasland en akkers met daartussen bossen. Rond 1900 is het beeld niet veel veranderd, hoewel de oppervlakten van de percelen zijn vergroot doordat de hele kleine perceeltjes zijn samengevoegd tot iets grotere, maar naar huidige maatstaven nog steeds kleine percelen. Er is een duidelijke afwisseling van akkers op de hogere en drogere delen, en grasland op de lagere en natte delen. Dit past bij het toen gebruikelijke gemengde boerenbedrijf.

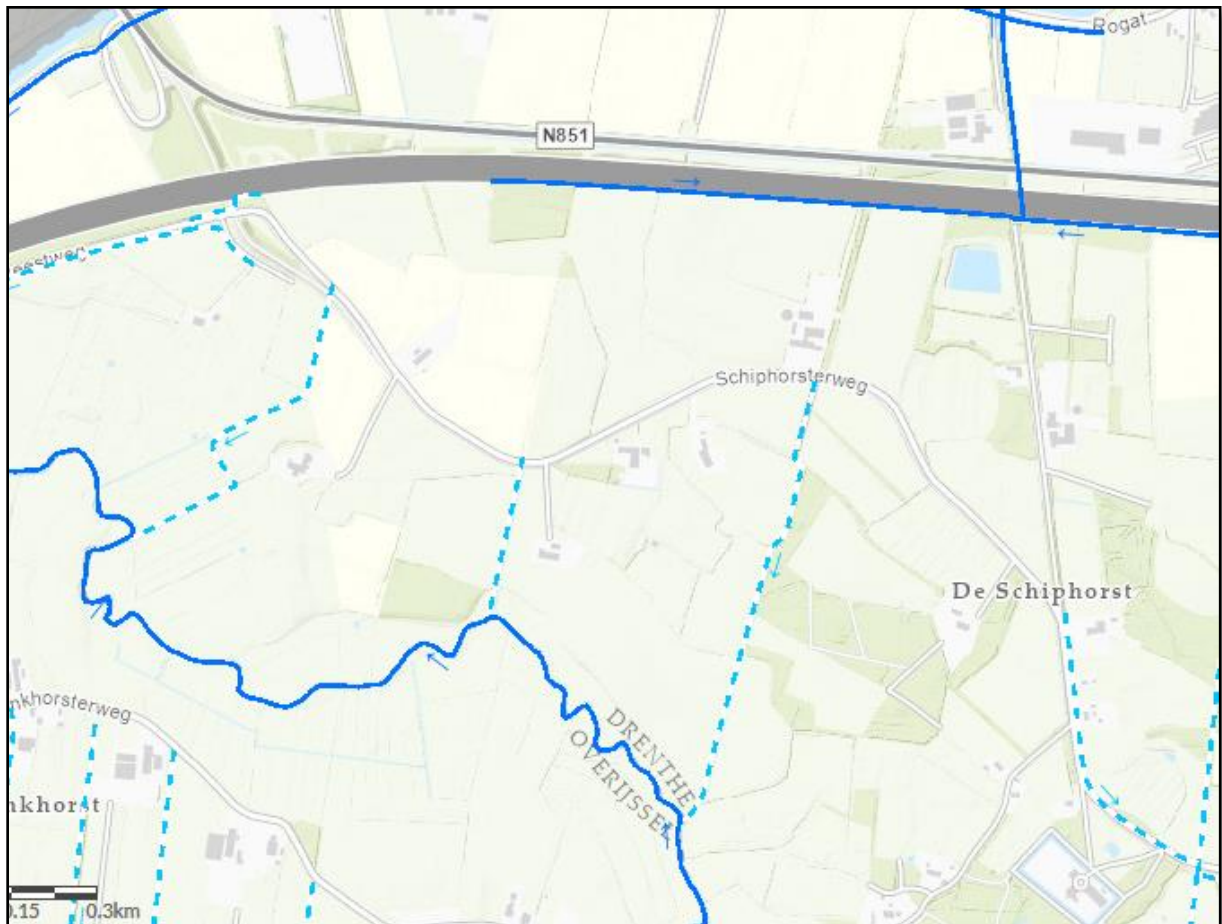
Tussen 1900 en 2000 is in de kern van het gebied nog steeds niet veel veranderd aan de parcellering. Wel is het grondgebruik veranderd, veel akkers zijn omgezet in grasland. Aan de randen van het gebied hebben meer veranderingen plaatsgevonden. Akkers zijn omgezet in grasland en percelen zijn samengevoegd tot grotere, makkelijker te bewerken percelen. Ook is de snelweg A28 aangelegd die het gebied aan de noordzijde doorsnijdt van west naar oost.

Figuur 3: Historische kaarten van het gebied van respectievelijk 1850, 1900, 1950, 2000 (bron: www.Topotijdreis.nl).

De waterhuishouding

Het meeste water zal wegzakken in de bodem en als grondwater richting de Reest stromen. Er bevinden zich enkele sloten die belangrijk zijn voor de afwatering. Deze lopen vanaf de Schiphorsterweg richting de Reest.

Figuur 4: Waterlopen met stroomrichtingen (blauwe pijltjes) (bron: Waterschap Drents Overijsselse Delta).

Natuurwaarden

Om inzicht te krijgen in de natuurwaarden is de Nationale Database Flora en Fauna geraadpleegd. Zoals in figuur 5 te zien is zijn er veel waarnemingen van flora en fauna verzameld in het gebied. Het gebied is rijk aan natuurwaarden. Soorten die het gehele landschap gebruiken zoals das, laatvlieger en bosuil komen hier voor. In de oude bossen komen soorten voor als salomonszegel, dalkruid en ook de brede wespenorchis. De houtwallen en singels hebben ook een hoge natuurwaarde met o.a. de zeldzame dubbelloof. In de extensief beheerde graanakkers komt korensla en slofhak voor en in de natte graslanden langs de Reest moeraskartelblad.

Figuur 5: Beschikbare data in de Nationale Database Flora en Fauna (NDF)

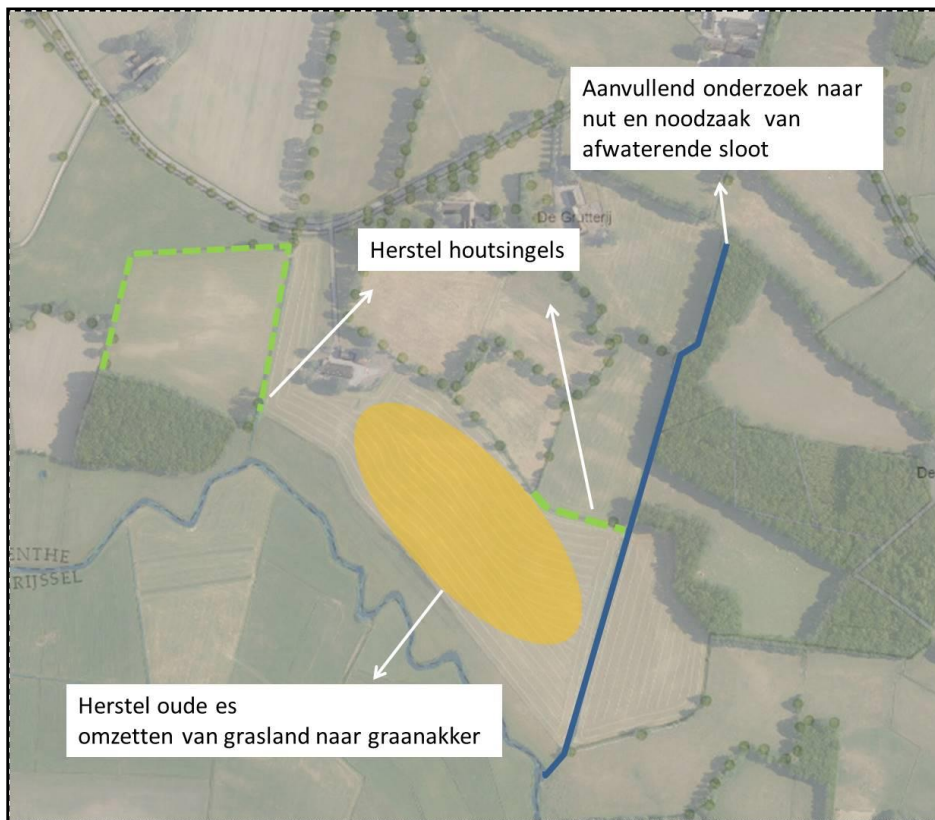
Inrichtingsvoorstel zuidelijk deelgebied

Voor zowel het gebied ten noorden als het gebied ten zuiden van de Schiphorsterweg is een inrichtingsvoorstel ontwikkeld. Hieronder wordt kort het voorstel voor het zuidelijk deelgebied beschreven. Het noordelijke gebied, dat het erf en de omgeving van de boerderij beslaat, wordt verderop nader uitgewerkt.

Dit zuidelijke deelgebied lijkt nog sterk op de situatie van rond 1900. Het ligt dan ook niet voor de hand om grootschalige inrichtingsmaatregelen uit te voeren. Grootste ingreep is het terugbrengen van een akker op de oude es (gele vlek in figuur 6). Deze es is op de hoogtekartaart (figuur 2) duidelijk terug te zien en was tot midden jaren zeventig ook nog als akker in gebruik. Het zou daarom zeer passend zijn hier weer een graanakker terug te brengen met een beheer vergelijkbaar met diverse graanakkers die door Het Drentse Landschap worden beheerd in de omgeving.

Op twee locaties kunnen verdwenen houtsingels hersteld worden. Daarnaast is er bij de bestaande singels ook nog natuurwinst te behalen door bij te planten en rasters aan te passen.

Tot slot is het aan te bevelen aanvullend onderzoek te doen naar nut en noodzaak van de afwaterende sloot die door het gebied loopt. Wellicht dat hier nog winst voor de natuur is te behalen.

Figuur 6: Inrichtingsvoorstellen deelgebied ten zuiden van Schiphorsterweg

Inrichtingsplan erf en omgeving boerderij

Het landschappelijk inrichtingsplan is gebaseerd op de periode 1900- 1925. In figuur 7 is de situatie uit 1925 weergegeven. Er is dan een kleinschalig landschap aanwezig met vermoedelijk hoge natuurwaarden. De essen, hagen en struweelzones in het landschap en de tuin, fruitboomgaard en bijgebouwen op het erf zijn duidelijk zichtbaar. Hieronder volgt een toelichting op het inrichtingsplan. In figuur 9 en 10 zijn de bijbehorende tekeningen weergegeven.

- De tuinen van de woningen worden zoveel mogelijk open gehouden, om het historische open karakter van het erf te benadrukken. Waar dat nodig is worden afscheidingen aangelegd door middel van hagen bestaande uit een sortering van meidoorn, veldesdoorn (Spaanse Aak), hulst, beuk en/of haagbeuk, eventueel afgewisseld met houten hekwerken van inheemse materialen in een informele en sobere uitvoering.
- De historisch waardevolle tuinaanleg aan de zuidzijde van de boerderij blijft behouden conform bestaand. Indien gewenst worden kleinschalige herstelmaatregelen getroffen, met als doel herstel en versterking van de historische waarden.
- Direct ten westen van de boerderij wordt een deel van het bestaande grasland omgezet in tuin. Daarmee wordt de situatie uit het begin van de 20e eeuw hersteld, toen het erf aan de westzijde ruimer was. Hierdoor krijgt de woning die in dit gedeelte van de boerderij wordt gerealiseerd ook meer ruimte ten opzichte van het naastgelegen agrarisch land.
- De fruitboomgaard wordt hersteld/gereconstrueerd op de oude locatie.
- De singel of struweelzone aan de noordzijde van het erf, tussen de schuur en de boomgaard, wordt hersteld. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van bomen en heesters als meidoorn, sleedoorn, hazelaar, roos en krentenboom.
- Het grasland en de twee essen worden hersteld. Deze kunnen weer in gebruik genomen worden als weiland/hooiland resp. graanakker. Tot het midden van de jaren zeventig van de vorige eeuw waren de essen ook als akker in gebruik.
- Tussen de akkers en graslanden worden struweelzones aangelegd. Het gaat hier om landschapshagen met bijvoorbeeld meidoorn, sleedoorn en roos. Zie figuur 8 voor een foto van hoe zo'n struweelzone of landschapshaag eruitziet.
- Langs de noordkant van het gebied wordt een brede bosstrook aangelegd, bestaande uit diverse loofboomsoorten en hulst. Deze bosstrook was vroeger niet aanwezig, maar wordt nu toegevoegd om verschillende redenen. Het onttrekt de snelweg aan het zicht, draagt bij aan de opvang van CO₂, zorgt voor vergroting van de biodiversiteit en verlaagt de geluidsdruk op de woningen.

Figuur 7: Deelgebied ten noorden van Schiphorsterweg in 1925 (Bron: www.topotijdreis.nl)

Figuur 8. Voorbeeld van een struweelzone of landschapshaag met meidoorn, sleedoorn en roos

Figuur 9: Schets van de inrichting van erf en omgeving

Figuur 10: Schets van de inrichting van het erf